

Zadovoljstvo mi je razgovarati s veteranom naše profesije i djelatnosti. Sagovornik u ribnjačarstvu neprekidno radi 40 godina. Nakon odlaska u penziju ukazala se prilika da ga »preslušam«. Bez ustezanja i uobičajenog ispričavanja prihvatio je razgovor.

Pitanje: Osjećaj za ovaj razgovor naveo sam kao zadovoljstvo zbog respekta višegodišnjeg rada u praksi, na terenu, a ne u kancelariji ili sličnoj »zaleđini«. Je li to sasvim tačno da ste bili u direktnoj proizvodnji ribe na ribnjačarstvu?

Odgovor: Iznijet ću ukratko radne podatke kako bih odgovorio na pitanje. Radio sam u slatkovodnom ribarstvu punih 40 godina. Od toga sam 30 godina proveo u neposrednoj proizvodnji na dužnostima pristava, upravitelja, glavnog tehnologa i direktora OUR-a. U sklopu integracijskih kretanja i oblika naše radne organizacije šest godina obavljao sam dužnosti referenta razvoja i na kraju radnog staža četiri godine bio sam direktor radne organizacije Ribnjačarstvo »Zagreb«, Jastrebarsko, iz koje sam 1. 7. 1988. otišao u mirovinu.

Srednju gospodarsku školu završio sam godine 1946. u Križevcima. U toj školi stjecali su znanja i radili u ribnjačarstvu stručnjaci, praktičari Antun Turk, Ivo Novotny, Marijan Koretić, Josip Malnar, Matija Peić, Milivoj Čirić, Branko Fuček, Drago Lenartić i drugi. Počeo sam raditi godine 1948. na ribnjacima u Pakračkoj Poljani kao mlađi pristav. Po nalogu Ministarstva ribarstva premješten sam u Zdenčinu na ribnjačarstvo Crna Mlaka — Pisarovina. U neposrednoj proizvodnji ribe, kako rekoh, proveo sam 30 godina.

Pitanje: Navedeni podaci upućuju na veliko iskustvo u praksi i u struci. Molim Vas da iznesete neke specifičnosti u radu pri uzgoju ribe, transportu, gradnji objekata i slično.

Odgovor: Iz izlaganja na sastancima i pisanja elaborata, a posebno knjige »100 godina ribogojstva na tlu Jugoslavije« iz 1982. može se uočiti projekt naše djelatnosti. Ja sam počeo raditi nakon rata kad su zbog ratna pustošenja ribnjaci bili u jadnome stanju.

Ivom Drobinom

To znači da se u ratu riba nije proizvodila ili tek sporadično u pojedinim objektima. Nasipi i vodoprivredni objekti, kao kanali, napusti, ispusti, prepusti, vijadukti, brane i slično, bili su vrlo oštećeni ili potpuno uništeni. Konkretno, kada sam primio dužnost na ribnjaku Crna Mlaka zatekao sam ovakvo stanje: nasipi uništeni, upravna zgrada-dvorac izgorio, bez struje i vodovoda. Jedina veza sa svijetom bila je pruga, niska proizvodnja, mali vodostaji u ribnjacima i manjak radne snage. Objekte smo popravljali i uvodili ih u proizvodnju ručno udarničkim i dobrovoljnim radom u brigadama. Nije bilo dovoljno opreme (košara, mreža i dr.). Vagonete i zaprežna kola vukli su konji. Sve smo sami izrađivali, krpali i održavali. Dakle, nije bilo kao sada: naruči plastične ili aluminijske košare, pripopčaj vagonete za lokomotive, upali traktore, daj plastične bazene s uređajima za kisik, utovari hranu za ribu iz silosa ili skladišta elevatorima ili pneumatskim utovarivačima. Mjesto bazena služile su drvene kace, mesto plastičnih košara pletene od vrbova pruća. Za gradnju nasipa umjesto bagera služile su tačke, konjske kare i ašovi. Nasad ribe po hektaru bio je znatno manji, a hranidba skromna i neredovita. To potvrđuju ondašnji prinosi od 150 do 300 kg/ha.

Sve do godine 1960. zbog ustaljena pravila da riba lakše prima i probavlja omekšanu hranu, žitarice smo stavljali na močenje (kiseljenje) u vodu. Zamislite kolik je tjelesni napor zahtijevala doprema hrane vagonetima sa željezničke stanice udaljene deset i više kilometara u skladište, potom njezin istovar i utovar u bazene za namakanje, a zatim opet pretovar u vagonete i prijevoz do čamaca za hranidbu i iz njih na hranilišna mjesta za ribu, i sve to bez strojeva. Ni sada taj posao nije sasvim mehaniziran, ali je mnogo lakši i brži zato što se hrana izravno dovozi u skladište kamionima, ispušta iz kamiona ili istovaruje pneumatskim istovarivačima i ne moći se, nego se u suhom stanju daje ribi.

Nasad ribe mnogo je gušći i prinosi su veći nego prije trideset godina. Proizvodnja ipak stagnira ili se smanjuje u usporedbi s uspješnim rezultatima šezdesetih ili sedamdesetih godina. Mislim da je tome uzrok opća kriza, no ne treba zanemariti ni ekološke činioce.

Naša grana, ribnjačarstvo, u proteklom je razdoblju učinila svoj korak naprijed, koliko je to bilo moguće i realno očekivati. Kriza ekosistema, međutim, oštro zahtijeva da što prije učinimo novi korak kako ribnjaci ne bi bili taložnik zagađenih vodotoka, nego proizvodni prostor ljudske hrane i života u njemu. Mislim da je taj korak mnogo teži i složeniji nego gospodariti vodenim površinama omeđenim nasipima. U rješavanju toga pro-

blema mora sudjelovati i za njega biti zainteresirana šira društvena zajednica, radi očuvanja zdrave prirode i života u njoj.

Za ovaj drugi korak treba znanja i iskustva, naravno, veliki entuzijizam i ljubav prema toj grani poljoprivrede. Za dosadašnja dostignuća u razvoju te grane zaslužna je jedna generacija ljudi, pa sam uvjeren da će ovaj teži, drugi zadatak sadašnja generacija ribnjačarskih stručnjaka uspješno prevladati u sprezi s drugim privrednim i društvenim subjektima.

Želio bih da se, kao i nekada, s ribom i ribljim mlađem postupa s mnogo pažnje i osjećaja, kao prema živom organizmu. Mislim na to da se riba što manje izudara i manje ošteti kožu i sluz koja je štiti u prirodi i u proizvodnom procesu. Ranije se riba češće sortirala po težini i vrsti. Sada se zbog većih količina i primjene mehanizacije te loših izlovnih jama, s ribom postupa »kao s krumpirima«, a u nekim sredinama i lošije. Malokada se riba sortira po klasama za kupce: prima, terca, kvarta, mala kvarta. Ne zamjeram, već konstatiram da se sve to čini radi razvoja i povećanja potrošnje ribe. Bilo je dosta razdoblja kada ribu nismo mogli prodati. Krupna i zdrava riba čekala je izlovljena za tržište od jeseni do kasnog proljeća i normalna su bila uginuća. I sada ima toga. No, na svu sreću, riba se dobro prodaje u širokom rasponu klasiranja. Nema duga stajanja u zimnjacima. Dobrim dijelom prodaje se iz »mreže« i odmah nakon izlova otprema na tržište. Eto to su uglavnom neka sjećanja na proizvodne događaje u prošlosti u usporedbi sa današnjima.

Pitanje: Nemojte mi zameriti, ali Vas moram pitati. Po izgledu ste krepak, pokretan, volite društvo. Kako ste to uspjeli da sačuvate kad je poznato da rad na ribnjaku oštećuje zdravlje i velika većina radnika odlazi i ranije u penziju narušenog zdravlja?

Odgovor: Želio bi da je to tako i da je pitanje ujedno i odgovor. Nažalost, nije sasvim tako. Rad u ribnjačarstvu ostavlja tragove na svakom pa i na meni. Bio sam mnogo s radnicima i organizirao poslove. Time sam izložen

svim promjenama vremena i uvjeta rada u vodi, vlazi, zemlji, kiši, snijegu, suncu i njihovim čudima, ali manje nego ostali radnici.

Svakako da nisam po naravi, a i nisam mogao biti »svetac«. U prirodi je ribarskog posla da sjedneš s društvom i popričaš, razveseliš se i popiješ uz pjesmu i šalu. Ja to nisam nikada izbjegavao. No, ipak to nije bilo tako često da bi ugrožavalo organizam, kao što se nekima događalo da ih obuzmu alkohol i pušenje. No, uz teške radne uvjete, to se s vremenom mora loše odraziti na zdravlje, a i čovjekov standard. Ipak bih ja u vezi s tim rekao onu poznatu: »Sve je otrov i ništa nije otrov, ovisi o dozi.«

Zaštitna obuća i odjeća u usporedbi s poratnim razdobljem u našoj je profesiji znatno poboljšana. No nije se moguće sasvim zaštititi bez dodatnih čovjekorih napora, a to su briga o održavanju zaštitne odjeće, obučice i osobne higijene. Kretanje u prirodi pridonosi i pozitivno utječe na zdravlje, ali ne toliko da kompenzira nedaće ribarskog zanimanja. Eto možda je s obzirom na to, i unatoč poodmaklim godinama, moguće pridonijeti boljem izgledu i zdravlju.

Kako se godine gomilaju, sve se više osvrćemo na uspomene, i prošlost. Ovaj mi je razgovor pobudio mnoga sjećanja. Kada na kraju profesionalne karijere sve zbrojim, drago mi je što sam bio u ribarstvu. To je odgovaralo mojim sklonostima i mentalitetu. Izrazio bih na kraju poznate osjećaje višegodišnjih radnika u ribarstvu, koji su sada u mirovini. Želja nam je da se nađe dan u godini za sastajanje nas umirovljenika u slatkovodnom ribarstvu. Opravdanja za to da umirovljenjem ne bude zaboravljena višegodišnja druženja ima mnogo. Godinama smo međusobno kontaktirali, sastajali se i družili i ne bi bilo dobro da se sada zaboravimo.

Navika i čežnja izjedaju dušu u želji da se susreće i druguje sa starim »pajtašima«.

Na kraju ovog razgovora koristim se prilikom da se zahvalim na suradnji svima s kojima sam radio i surađivao kroz svoj radni vijek.

Mr. ILIJA BUNJEVAC

